

Chryścijanskaja DUMKA

BIELARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

NAŠA 10-LEĆCIE (1928–1938).

6 studnia 1928 h. vyjšaŭ u šviet 1 № „Chryścijanskaj Dumki“. 10 hadoŭ—heta niamala času. Na što-ž my jaho abiarnuli i da čaho my imknulisia? U ustupnym № 1 „Chr. D.“ 1928 h. miž inšym my pisali:

...„Vydajučy našuju hazetu, my nia imkniomsia da stvarěnnia novaj palityčnaj partyi.

Nie! Nie dzialić, nie rujanvac, a zlučać i budavać jość našym imknieńniem. Pakidajučy na staranie toj, ci inšy palityčny kirunak, my budziem pašyrać i pahtyblać navuku Chrystusa, jak nieparušuju asnovu adradžeńnia i žyćcia narodaŭ, jak załoh praŭdzivaha postupu i kultury. Raskryć i choć u mieru sił našych zrabić zrazumielym i dastupnym sutnaść chryścijanskaha ideału dla našaha narodu, jaho praktyčnuju karyść hramadzkuju i kulturnuju, a tak-ža razjašnić i razvieić celuju ćmu biezpadstaŭnych i varožych prociŭ jaho zakidaŭ — jość metaj našaj.

A da hetaj raboty kliča nas naša sumleńnie, naša prakanańnie, istotnaja patreba na-

šaha bielaruskaha narodu. Kruhohom nas strašnaje spustašeńnie. Upadak relihii i maralnaści nastupaje na narod naš hroznaj, mahutnaj chvalaj. Adsutnaść jakichkolek stałych prakanańniaŭ, zanik relihijnaha i maralnaha pačućcia i adkaznaści, chorvaje, hatovaje na ūsio, samalubstva, niedarečnaje palitykanstva, hultajstva i nadužyvańnie alkoholu — voš usio toje, što ū vialikaj miery siańnia aznačaje charakter bielaruskaha hramadzianstva“...

Hetkija my stavili sabie mety. Ci dapiali my ich? Całkom dapiać — nie, bo heta rabota celych pakaleńniaŭ, a častkova — dapiali. 10 hadoŭ stukacca da rozumu i serca Bielaruskaha Narodu, budziačy ū im žyćcio pavodle asnoŭ Evanelii — reč važnaja i biazsledna jana prajsci nie mała. A kali idzieć ab dokazy vidavočnyja našaj pracy, dyk imi zjaŭlajucca niešta try dziesiatki vydanych nami knižak źmiestu chryścijanskaha i bielaruskaha.

Da taho, što my pastavili metaj 10 hadoŭ tamu, što

možam dadać siańnia? My ūžo „dadali“: bolš hramadzka-narodnaha źmiestu. Sprava ū tym, što „Chr. D.“ da apošnich hadoŭ miała źmiest pieravažna tolki konfesyjny, vyznaniovy. Praviedzienaja ankietahutarka z čytačami prakanała nas ab patrebie pašyreńnia charakteru źmiestu našaha časapisu ū kirunku hramadzki. I my heta zrabili. Siańnia „Chr. D.“ jość bielaruskim chryścijanska-hramadzki časapisam.

Abnova była trafnaja i patrebnaja. Nastupiła vialikaje ażyŭleńnie ū adnosinach da nas masaŭ i papłyła padpisaka i achviary, ab jakich nam i nia śniłasia. Dziakujučy hetamu, my voš vydajom naš časapis **try razy** ū miesiac. Dalej treba staracca, kab „Chr. D.“ vychodziła štotydnia, kali nia sioleta, to na druhi hod abaviazkava!

Dyk družna i achvotna spolnymi siłami da tvorčaj i achviarnaj pracy na našaj rodnej, bielaruskaj nivic!..

123669

Kaścioł prociū usiakaha totalizmu

Totus — uviěš. Totalizm — taki palityčny režym, kali *ušiaho* hspadarom jość dziaržava. Usiaho: i asabistaj voli, i dumki, i viery čalavieka. Hetak vuča i pastupaje kamunizm. Prykład SSSR. Hetak sama robić tak-ža i pahanski nacyjanalizm. Prykładam — miž inšym — hitlerouškaja Niamieččyna. A kali spyniajecca žyćcio čalavieka, jak volnaj asoby, — spyniajecca žyćcio sapraūdy ludzkoje i chryścijanskaje.

Kaścioł hanić hetkujū palityku i jej spraciūlajecca. Inakš i być nia moža. Hetaha šmat majem dokazaū. Asabliva apošnim časam, kali i sam św. Ajciec i mnohija biskupy zhanili jašče raz usiaki totalizm: nia tolki, kamunizm, ale i pahanski, ničym nie ahraničany, nacyjanalizm.

Dokazam hetaha jość: mova św. Ajca 13 śniežnia minulaha hodu, z nahody naznačeńnia novych kardynałaū, i mova jaho na kućciu da kardynałaū, jakija składali jamu sviatočnyja pažadani. U vadnej i druhoj svajej movie św. Ajciec hanić totalizm duža výrazna i rezka.

Na Kalady arcyb. Paryža kardynał Verdier vydaū Pastyrski List. U im čytajem: „U kožnaj dziaržavie pieršaj padstavaj spraviadlivašci i svabody jość pradusim abarona dastojnašci čalavieka i sprava pastaūleńnia jaho na pier-

šym miescy. My dalokija ad tej dziaržavy, jakaja čalavieka całkom achoplivaje. Nia treba zabyvacca ab pravie čalavieka i hramadzianina. Nie zabyvajcie ab tym, što dziaržavy i ūstanovy majuć być sluhami svabody. Siańnia na miesca pašany čalavieka staviać bažkoū, katorym na achviaru składajuć svabodu“.

Padobna havaryū i druhi francuski kardynał, biskup Lionu: Gerlier. Jon skazaū: „Isnuje propašć, jakoj zraūniać nia možna, miž dumkaj św. Ajca i mataryjalistyčnej navukaj, jakaja imkniecica zniščyc dastojnašć ludzkoj adzinki, što jość padstavaj hramadzkej spraviadlivašci“.

A voš tak-ža sviatočny hołas polskaha kardynała Hlonda: „Ani na mataryjalistyčnych pustyniach ducha, ani na samavoli totalistyčnych dyktatur, što piarečać dastojnašci i sumleńniu čalavieka, nielha budavać tvorčaha hramadzka žyćcia“.

U hetkim bolš-mienš duchu zredahavanyja i pastanovy Polska ha Plenarnaha Synodu, jak i adbyūsia ū minulym hodzie ū čenstachovie, a jakoha pastanovy Apostalskaja Stalica začvierdziła nia-daūna.

Voš hetkaja navuka Kaścioła ab usiakim totalizmie. Kab-ža da jaje dy ūsie kataliki stasavalisia!

B. C.

Biełaruskaja chronika.

„Narodnaj Krynicy“ vcho-dzić ūłady nie pazvolili. Pryčyny padany tyja-ž, što i ū prošlym hodzie, što ūžo niechta pieršy dumaje vydavać biełaruskaju hazyet pad hetkim nazovom. Ad hetaj zabarony padany rekurs u Vilenskaje Vajavodztva.

„Zlučeńnie“. Pad hetkim nazovom u Varšavie pačaū vcho-dzić biełaruski miesiačnik. Drukujecca jon łacinkaj. Praznačany da pašyreńnia siarod Biełarusaū relihijnaj Unii. Vydajuć ajcy Jezuity.

Uznoū ziamoh. Ks. J. Siemaškievič, biełaruski paet, jak i apošnim časam pracavaū na parafii, uznoū pavažna ziamoh i vyjechaū ratavać zdarouje ū Zakapanaje.

Nabaženstvy dla Biełarusaū u kaśc. św. Mikalaja ū Vilni pašla sviatočnaha pieraryvu pačalisia ūznoū i adbyvajecca, jak zvyčajna.

„Božaje Slova“ — knižka Ks. Ad. Stankieviča ūžo drukujecca; jość nadzieja, što za kolki miesiacau vyjdzie ū sviat.

Kanfiskaty. 4.1 siol. Vil. Haradzkoje Starastva skanfiskavała № 13 „Wiadomości Białoruskich“ z dn. 31.XII.37 za staćciu „Sobiepańskie duszpasterstwo.“ 8.1.1938 h. tyja-ž ūłady skanfiskavali № 1 „Śl. Mołodzi“ za časć artykułu „Na parozie Novaha 1938 hodu“.

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Historyčny narys.

R A Z D Z I E Ł I. 2)

Vytoki biełaruskaha nacyjanalnaha adradžeńnia i chryścijanstva.

(XIX stahodździe).

§ 2. — Pieršyja padsviedamyja pačynalniki biełaruskaha kulturnaha adradžeńnia.

4. Anton Marcinoŭski. Radziūsia 1781 h. ū Radaškavičach, dzie bačka jaho byū unijackim sviatšćennikom. Špiarša vučyūsia ū Miensku. Universytet skončyū u Vilni. Mieū svaju ū Vilni drukarniu, u jakoj drukavaū niamala, časta svaim koštam, knižak i časapisaū, majučy na voku zaūsiody dabro hramadzkaje, dabro svajho rodnaha kraju. Heta jon vydaū miž inšym „Dzieje Narodu Litewskiego“ — Narbuta, a tak-ža „Zbiór dawnych dyplomatów“ — Daniłoviča. Abiedźvie knižki majuć vialikaje značeńnie miž inšym i dla biełaruskaj historyi i kultury. Ant.

Marcinoŭski duža dobra znaū i lubiū svoj kraj. Apiakavaūsia i kiravaū moładzaj. Jon zarhanizavaū ka la siabie maładych unijataū, studentaū universytetu, a pieravažna Hałoūnaj Seminaryi, zaachvočvaū ich dašledžvać biełaruskaju minuūščynu, šukać zabytkaū, starych rukapisaū, chronikaū i inš. Razbudziūšy hety ruch, dalejšy jaho los addaū u hodnyja i ūmietyja ruki a. M. Babroŭskaha i I. Daniłoviča. Pamior u Vilni ū 1855 h.¹⁾

5. a. Platon Sasnoŭski, syn unijackaha sviatšćennika i sam takiž sviatšćennik. Radziūsia 31.XIII. 1799 h. u Klaščelach, Bielskaha pav. Universytet skončyū u Vilni, dzie ūrešcie i byū profesarom. Duža mnoha pracavaū i zbiraū mataryjaly dla historyi ūnii ū Vial. Kn. Litoŭskim. Pradčasnaja śmierć nie pazvolila jamu historyi svajej vydać drukam. Pašpieū adnak z hetaj haliny nadrukavać paru raspraū u časapisie „Dzieje Dobroczyńności“, z jakich vidać dobraha historyka; možna sudzić, što kali-b jon żyū, dyk historyju rodnaj cerkvy napisaū-by prykladna. Pamior u 1829 h. ū Vilni, majučy ūsiaho 29 hadoū.²⁾ Pachavany na Rosach; mahiła jaho znachodzicca sia-

1) Bieliński III, 441—2.

2) Bieliński III, 338—340 — Tur, 85.

ZASYPAJMA ROŪ, JAKI NAS DZIELIĆ!

(Z kaladnich razvažanńiaŭ).

Pad hetkim zahałoŭkam „šlach Moładzi“ (№ 2, 1938) zmiaščaje cikavy artykuł svajho redaktara J. Najdziuka, jaki niżej padajom biazmała całkom:

„Vialikija chryścijanskija śviaty, — piša J. N. — asabliva Kalady i Vialikdzień, z pryhožymi svaimi abradami, tradycyjaŭ zaŭsiody pabudžajuć ludziej da hłybiejšych razvažanńiaŭ...

Kali havaryć kankretna i ab Bielaruskim Narodzie, ab bielarskaj moładzi i intelihiencyi, to treba ścierdzić, što žyćcio, bie historyi niejak dziŭna zdaŭna ŭžo Praŭdu ad nas uščiaŭ zakryvali. Chryścijanstva ŭ vopratcy „viery polskaj“ i „viery ruskaj“ nie adyhrała ŭ nas naležnaje roli...

Z hetaje pryčyny z razvićciom śvidamaści, rodzicca bunt dušy i to pieravažna bunt razburajučy. Toj, što zbuntujecca prociŭ „viery polskaj“ abo „viery ruskaj“, časta pašla nia moža ŭzyjści na pravilny ślach, jaki viadzie da Praŭdy, a papadaje na razdaroža, abo ŭ prociŭležnaść. Taki zbuntavany čalaviek, nie pryznajučy viery, a šukajučy adnak Praŭdy, zmahajučysia za dabro svajho narodu, nia moža časta navat zrozumieć svajho brata, katory taksama pakinuŭ „vieru polskuju“ ci „ruskuju“, ale nie pakinuŭ chryścijanstva katorej viadzie da Praŭdy. Taki zbuntavany čalaviek vystupełni nia-

zhodnyja z jahonym pahladam na spravu viery i religii namahajecca navat zalicyć da adstarelych i niakulturnych.

Takim čynam niastača hłybiejšych kareńniaŭ chryścijanstva, padziel Bielarusiaŭ na „ruskich“ i „polskich“, a taksama volnadumstva zvodziac nas na biezdaroža, dzielać i aślablajuć. Miž bielarusami pravasłaŭnymi i katalikami, nia hledziačy na ŭzrost nacyjanalnej śvidamaści, isnuje ŭsio-ž vialiki roŭ. Roŭ hety hrozny i niekaryсны dla spravy bielarskaha adradžeńnia. Adčuvajecca sapraŭdy vialikaja potreba pahłybleńnia viery i pracy dziela taho, kab sprava religijnaja nie chadziła kryvymi darožkami i kab religija nia była ŭ nas vykarystyvana dla asymilacyi Bielarskaha Narodu. U nutrynym-ža našym žyćci potreba jość bolšaj tolerancyi i pašany adnych da druhich.

Pišučy ab hetych spravach, nia možna nie adciemić vystupeńnia pravadyra francuskich kamunistau M. Thorez'a, ab jakim šyraka pišała francuskaja katalickaja hazeta «La Croix». Voš-ža Thorez u adnej z svaich pramovaŭ vyskazaŭsia ab siaredniavieččy, katoraje na jahony pahlad, zusim nia jość epochaj ciemnaty i adstałaści, a naadvarot, epochaj hramadzkej daskanalnaści i vysokaha ŭmyslovaha ŭzrovenia religijnych konhrehacy-

jaŭ. Aprača taho Thorez pachvalaŭ papiežaŭ i ichnija encykliki, addajučy čeść advazie i vialikadušnaści hramadzkej navuki Kaściola.

Vystupeńnie M. Thorez'a, nia hledziačy na toje, jakimi pryčynami bylo vyklikanaje, maje vialikaje značeńnie i jość miž inšym mocnym udaram i dla našych volnadumcaŭ, katoryja ŭ svaich vystupeńniach suproc religii i chryścijanstva atakujuć pierad usim siaredniaviečnuju minuŭščynu Kaściola i papiežaŭ.

Ahułam treba skazać, što na zachadzie Eŭropy roznica religii, vieravyznańnia nie kapaje miž ludźmi tak vialikich ravoŭ, jak u nas. I nam Bielarusam treba zasypać toj roŭ, jaki nas dzielić. Treba pamiaćać ab tym, što my pierad usim bielarusy i chryścijanie. A adno i druhoje vymahaje, kab tvaryli my adnu zhodnuju vialikuju bielaruskuju siamju.“

Ad siabie da hetaha artykułu možam dadać, što da sutnaści chryścijanstva naleža: luboŭ, spraviadlivaść, praŭda. A heta sapraŭdy maje vialikaje značeńnie i dla ŭzajemnych adnosinaŭ bielarusau jak katalikoŭ, tak i pravasłaŭnych i dla ŭzajemnych adnosinaŭ miž bielarusami i ich susiedziemi.

„Chryścijanskaja Dumka“ razam z mieścičnikam „Z O R K A“ dla biel. dziaciej kaštuje ŭ hod usiaho 3 zał. U składcynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras zbiarec troch padpiščykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D.“ płacić tak-ža 3 zał., heta znača: kožny padpiščyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod.

rod mahilaŭ inšych profesaraŭ. Na mahilnym pamiatniku hetki nadpis: „X. Platon Sosnowski, profesor nadzw. uniwer. wil. ur. d. 1 styc. 1800 r. † umarł 4. 8-bra 1827 r-ku tu pogrzebiony.“¹⁾

6. Jazep Jaraševič. Radziŭsia 1793 h. ŭ Bielsku (Horadzienščyna). Skončyŭšy Vilenski universytet, byŭ profesaram prava Vialik. Kn. Litoŭskaha ŭ Kramiency. 1826 h. byŭ pieraniesieny na takuju-ž katedru ŭ Vilniu. Pamior u Bielsku 1860 h. Praca jaho „Obraz Litwy“ — heta azdoba historyi kultury našaha kraju.²⁾

Voš-ža ŭsie, za vyniatkam (zdajecca) Jaraševiča, vyšej pieraličanyja daśledčyki bielarskaj minuŭščyny i kultury — heta unijaty, syny unijackich śviašćenikaŭ, a dva i sami śviašćeniki.

Bielarskaść na naš pahlad zaŭsiody najlepš trymałasia kala unii. Najlepš jana trymałasia kala unii i prad jaje kancom, u pač. XIX st., na pačatku ramantyzmu. U vyličanych profesarach vilenskaha ŭniversytetu i ŭ dziejačy Marcinoŭskim my ba-

čym sapraŭdnych vučonych baračbitoŭ za praŭdu ab Bielarusi. Davoli praśledzić uvažna ich pracy i žyćcio, kab nam, sučasnym bielaruskim pakalenńiam, nabrać bielarskaha natchnieńnia, adradzicca duchova ŭ značeńni narodnym, naviazac lučnaść z svajej minuŭščynaj. Jany sapraŭdy pradvieśniki sučasnaha našaha adradžeńnia. U ich badaj bolš bielarskaści, jak u tych bielarskich łacinskich ramantykaŭ, jakija iduć za imi. Na značeńnie i miesca ŭ historyi bielarskaha adradžeńnia ŭspomniennyh unijataŭ bielarskich vučonych pieršy ŭ nas słušna žviarnuŭ uvahu A. Čvikievič,¹⁾ jaki ŭ ich bačyć pačatki bielarskaha kulturnaha separatyzmu.

§ 3. — Bielarska-polskija ramantyki ŭ padśvidamym bielarskim adradžeńni i paraŭnańnie ich z unijatami.

Jak bačym z vyšejšaha, pieršyja padśvidamyja začatki bielarskaha sučasnaha adradžeńnia — pradusim u bielarskich vučonych unijataŭ. Jany, možna skazać, ramantyki vučonyja. A za imi pajšli ramantyki, u ahulna pryńiatym paniaćci, piśmieńniki-litaraty, łacinniki, pachodzjačyja pieravažna z bie-

1) Čas naradžeńnia i śmierci, aznačany na pamiatniku, krychu roznica, jak bačym, ad času, jaki padaje Bieliński i Tur.

2) Tur, 84 i Bieliński III, 204.

1) A. Цвікевіч — Западно-Руссизм. Менск 1929, бач. 186.

Važniejšyja palityčnyja padziei ũ 1937 h.

I. ũ mižnarodnym žyćci.

Palityčna historyja apošnich hadoŭ adznačajecca tym, što ũ kožnym hodzie ũ dwuch miascach ziamnoj kuli jdzie vajna. ũ 1936 hodzie končyлася zachopnickaja vajna Italii ũ Afrycy zavajavaniam Abisynii i pačalasia bratobojčaja, chatniaja vajna ũ Hišpanii, u jakuju ũmiešyvalisia Italija z Niamieččynaj, stanoviačysia pa staranie nacyjanalistyčnych paŭstancaŭ pad pavadyrstvam hien. Franko, z adnaho boku, a z druhoha — SSSR, pamahajučy respublikanskamu hišpanskamu ũradu. ũ 1937 h. kanca hišpanskaj vajny nia vidač i jašče razhareŭsia novy vajenny pažar na Dalokim ũschodzie, dzie Japonija pajšła zavajovač vialiki Kitaj.

Hišpanskaja vajna, a pašla i japonska-kitajskaja ũ mižnarodnym žyćci — ũ uzajemaadnosinach pamiž narodami i dziaŕžavami — stvaryli takuju napružanašč, jakaja dasiahaje najvyšejšaje miery.

Pry hetym treba adznačyc, što sučasnaja, hitleroškaja Niamieččyna ũ mižnarodnym žyćci tak-ža stvaraje atmosferu niapewnaści, damahajučysia dla siabie ũ mižnarodnym palityčnym žyćci asablivych upłyvaŭ, i trebujučy sabie „volnaj ruki“ ũ palitycy na eŭrapejskim ũschodzie.

ũ 1937 hodzie krepnie i rasšyrajecca h. zv. „antykamunistyčny“ sajuz zaklučany ũ listapadzie 1936 h. miž Niamieččynaj i Ja-

ponijaj, da jakoha pašla prystupila Italija.

Takim čynam najbolšyja siły sučasnaha palityčnaha švietu vyrasna stali ũ dwuch prociŭlehtych łahierach: 1) Niamieččyna, Italija i Japonija — fašystaŭski łahier nastupajučy i 2) Francyja, Anhlija, SSSR i Zł. št. Paŭnoč. Ameryki — łahier demakratyčny, abarony.

II. ũ polskaj zahraničnaj palitycy.

Palityka Polščy adnosna Niamieččyny jšla pa linii zapačatkavanaj u 1926 h. Polšč z Niamieččynaj padpisala niekalka dahavoraŭ; najvažniejšym dahavoram žjaŭlajecca dahavor ab uzajemnaj pašanie pravoŭ mienšaščiaŭ — polskaj u Niamieččynie, a niamieckaj u Polščy. Dahavorana tak-ža, što nia moža byč sporu miž Polščaj i Niamieččynaj za spravy Hdansku.

Polska-savieckija adnosiny byli zimnyja; polski ũrad źlikvidavaŭ svaje kansulaty ũ Charkovie i Tyflisie; kala Zdaŭbunava byli dva incydenty čyhunačnikaŭ usavieckim ciahniku, jakija daviali da vostrych notaŭ miž polskim i savieckim uradami.

Miž Polščaj i Litvoj suadnosiny nie adpružylisia.

Toje-ž samaje i miž Polščaj i Čechasłavaččynaj. Pałažeńnie polskaj mienšaščia ũ Čechasłavaččynie vyklikała abureńnie va ũsiej polskaj presie.

Z Rumynijaj Polšč u 1937 h. suadnosiny družby zakrapila: u Polšč pryjaždžaŭ rumynski karol, a ũ Rumyniju jezdziŭ marš. Rydz-Šmihly. Aprača hetaha adbyłasia narada miž pradstaŭnikami hieneralnych štabaŭ polskaha i rumynskaha.

Z vialikimi dziaŕžavami, z jakimi Polšč nie hraničycca, ahułam suadnosiny dobryja.

Z inšymi mienšymi dziaŕžavami, asabliva pry Bałtyckim mory — Łatvijaj, Estonijaj, Finlandyjaj — polskija suadnosiny ahułam tak-ža dobryja.

III. Nutranaja polskaja palityka.

Marš. J. Piłsudzki, pašla dakania ũ traŭni 1926 h. pieravorotu, najhalaŭniejšaj zadačaj pastaviŭ papravu dziaŕžaŭnaha ładu ũ Polščy, što praviedziena žmienaj Kanstytucy 23.IV.1935 h., žmienaj vybornaj ardynacyi i novymi vybarami ũ Sojm i Senat u tym ža 1935 h.

Na miesca daŭniejšaha B.B. paŭstaŭ „Obóz Zjednoczenia Narodowego“ (OZN). Pačalasia akcyja arhanizavańnia OZN-u, što pravodziłasia cely hod i pravodzicca dalej. Z druhoha boku arhanizavałasia tak-ža apazycyja: adbyvalisia žiezdy, narady i demanstracyi PPS, Stronnictva Ludovaha i inšych palityčnych uhrupavańniaŭ.

Apazycyja ũščiaž damahalasia i damahajecca žmieny sučasnaj vybornaj ardynacyi i praviadzień-

łaruskaj spolščanaj šlachty. Pišuc jany i papolsku i pabiełarusku. Pradmiet ich pišmienstva byt biełaruskaha narodu i biełaruskaja pryroda. Pravodnyja dumki ich tvorstva roznyja. ũ sensie ideolohičnym hetyja tak-ža trymajucca chryścijanstva, užo łacinskaha i žjaŭlajucca ũ spravie vytokaŭ biełaruskaha adradžeńnia dapaŭnieńniem pieršych. Pryhledzimsia z bolšaha j da hetych.

1. *Vinceš Ravinski* (1782—1842) piša pabiełarusku „Eneidu“ (niezadoŭha pašla 1812 h.) u jakoj, sposabam šmiachotnym, u klasyčnaj abstanoŭcy, apisvaje byt biełarusa i daje pieršuju sprobu biełaruskaha pišmienstva ũ rodnaj biełaruskaj movie. Z „Eneidy“ pačalasia adradžeńnie biełaruskaje litartary.¹⁾

2. *Jan Čečat* (1797—1847) aprača žbirańnia i vydavańnia asobnymi zbornikami biełaruskich narodnych piešniaŭ, sam piša biełaruskija vieršy, padobnyja da piešniaŭ narodnych. ũ svajej pracy litarturnaj jon, choč niašviedama, razbudžaje biełaruskiašč i ščyra spahadaje ciažkoj doli sielanina harapašnika.

1) Takoj-ža byla i paema „Taras na parnasie“ (1837 h.), jakaja — mahčyma — napisana tak-ža Ravinskim a ũ kožnym vypadku biełarusam zachodnikom.

3. *Jan Barščeŭski* (1790—1851) u svaich tvorach, pisanych tak-ža papolsku, pieraplatanych pabiełarusku: „Szlachcic Zawalnia, czyli Białoruś w fantastycznych opowiadaniach“, a tak-ža pabiełarusku ũ vieršach: „Rabunki mużykoŭ“, „Harelica“, „Dy čym-ža tvaja dzievańka hałoŭka zaniata“ i inš., daskanalna maluje nacyjanalnyja rysy biełaruskaj dušy.

4. *A. Rypinski* u 1840 h. vydaŭ u Paryży knižku „Białoruś“, u jakoj, praŭda, aŭtar pravodzič pradusim polskija palityčnyja idei, dakazvujučy, što Biełaruś heta zvyčajnaja „polska prowincja“, ale praca nie pazbaŭlena adnak i vartaści biełaruskaj. ũ hetaj knižcy spatykajem tak-ža i tvory biełaruskija, siarod jakich najbolš varta ũvahi relihijnaja piešnia „O moj Boža, vieru tabie“, jakuju biełaruski narod (katalicki) użyvaje i siańnia ũ svaim žyćci relihijnym jak pryvatnym, tak i publičnym.¹⁾

5. *Vincuk Dunin-Marcinkievič* (1807—1884). Jošč heta adzin z najvydatniejšych biełaruskich viašnia-

1) Ab hetych i inšych, jašče nacyjanalna niašviedamych, kazaŭ-by mimavolnych, pieršych pionerach biełaruskaha adradžeńnia, jakija vyjšli z kultury zachodnaj katalickaj, mnoha znachodzim cikavych viestak u: U. Ignatoŭski — *Пісторыя Беларусі ў XIX і ў пач. XX ст.*, М. Гарэцкі — *Гіст. Бел. Літ. і Е. Карскі — Беларусы*. III, 3.

Kryž, dzied i asioł

(Bašnia).

Stajaŭ na poli la darohi
Kryž wiekaviečny i ubohi,
I ŭžo pačaŭ chistacca.
Asioł-filozaf ciahnuŭ nohi,
Ŭpiorsia ŭ kryž toj la darohi
I staŭ sabie skrabacca.
Kulhaŭ dziadok stary, ubohi,
Ŭbačyŭ kryž toj la darohi —
Pačaŭ za šapku bracca.
Asioł śmiajaŭsia da źniamohi
Z malitvy dzieda la darohi,
Staŭ urešcie naruhacca:
„Dziciatka, kaža, ty staroje,
Ci-ž dreva-hryb, samo hniłoje,
Biadzie kulhavaj što pamoža?“
„Asłu dzied kaža: i to moža,
Sahnać nudu jano pamoža —
Dyk hodzi nam spracacca!..“

—o—

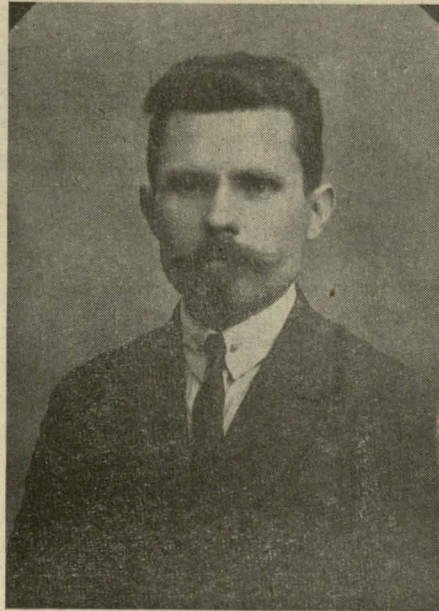
Chramym byŭ dzied, takim astaŭsia:
Ad kryža ŭ wiosku pakivaŭsia.
A kryž na poli, la darohi,
Staić adwiečny i ubohi.
A toj, što mudra tam śmiajaŭsia —
Asioł — asłom astaŭsia.

V. Advażny.

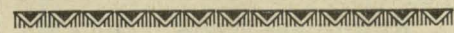
nia novych demakratyčnych vybaraŭ. Ab źmienie vybornaj ardynacyi, dzieła vybaraŭ novaha Sojmu i Senatu, zahavaryli taksama i dziejačy OZN-u.

Jak hetaja sprava vyrašycca — pakaža 1938 hod.

Jp.

Ryhor šyrma — viedamy pracauŭnik na novie biełaruskaj piešni i dyryhient slaŭnaha Biełaruskaha Choru ŭ Vilni, jaki sioleta śviatkuje svajo 10-lećcie.

Kuplajcie i vypisvajcie adziny ŭ nas biełaruski nawukowalitaraturny časapis

— „КАЛОСЬСЕ” —

jaki vychodzić raz u try miesiacy i źmiaščaju tvory pieradawych biełaruskich paetaŭ i pišmieŭnikaŭ.

Składka na „Kałošsie” ŭ hod 2 zł., na paŭhodu 1 zł. Čana asobnaje knižki 50 hr. Adrys redakcyi i administracyi: Vilnia, Zavalnaja 1—2.

Viečar šeryja skryły *
*
*
Za vaknom vałandajecca sum,
Doŭha piešniamiserca ja ciešyŭ—
Ŭcikaŭ ad markoty i dum.

Tvar kastryčnika smutna-panury,
Płačuć vierby-žabrački la strech.
Ŭ dušy siaŭnia pusta i chmura—
Ledzianieje i piešnia i śmiech

Mokraj šmataj vasieŭnich tumanaŭ
Čtoś ściraje šyroki prastor,
Byccam chustkaj na ši vaŭnianaj
Dušyć pola sivy kruhazor.

Noč nadchodźić hałodnaj vaŭčycaj,
Zdaŭniem zmurok mnie ŭ vočy
[hladzić

I harčej pałyna i harčycy
Adzinota u sercy ćvicić.

Taboły, vosieŭ 1937 h. M. Mašara.

Antysemityzm jość haŭbaj.

Vatykanski orhan „Osservatore Romano“ ŭ artykule ab antysemityzmie, pryšviačanym kaladnmu numeru, piša hetak:

„Antysemityzm nia jość praduktam ducha, ale prajavaj pieramohi nasilla nad ducham. Dla chryścijan żydoŭskaja prablema, heta pradusim prablema relihijnaja. Chryścijanie nie pavinny haniać żydoŭ z kraju ŭ kraj, ale pavinny zbližyć ich da siabie“.

Treba adznačyć, što hety hołas orhanu Apostalskaj Stalicy maje vialikaje značeŭnie dla praŭdy i ŭ našym tutejšym załhanym żyćci, dzie časta niechryścijanskija prajavy namahajucca pakryvać aŭtorytetam chryścijanstva.

nich katalikoŭ pišmieŭnikaŭ. Żviazany jon badaj arhanična z katalickaj kulturaj. Rodam z katalickaj siamji z Babrujščyny, drobny arandatar, svajak katalickaha mitrapalita C. Bohun-Siestranceviča, vučycca jakiś čas u ajcoŭ bazyłjanaŭ u Vilni i pracuje ŭ Katalickaj Kansystoryi ŭ Miensku. Jon užo piša šmat — badaj bolš — pabiełarusku, jak papolsku. Napisaŭ jon pabiełarusku bolš za ŭsich našych pišmieŭnikaŭ XIX st.

Ŭsie inšyja biełaruskija pišmieŭniki hetaj pary, ab jakich tut nie ŭspaminajem, heta ŭsio tak-ža pieravažna biełarusy kataliki łacinniki, abo prynamsi byŭšyja unijaty.

6. Tymčasam u 60 hadoch z adnaho boku dašpiavaje polskaja palityčnaja dumka ab pavarocie da Polšcy našaha kraju, a ŭžnoŭ z druhoho boku rasiejskaje ŭ nas panavaŭnie ŭšciaž macujecca i ŭžo čujecca, jak u chacie. Kanflikt dašpiavaje. Ŭrešcie ŭ 1863 h. jon vybuchaje ŭ formie polskaha, užo druhoho, paŭstaŭnia.

Na čale hetaha paŭstaŭnia stanovicca tak-ža biełarus katalik, viedamy *Kastuś Kalinoŭski* (1838—1864).

Ŭspaminajem tut ab Kalinoŭskim, kab pryponi-ć, što nia tolki biełarusy vučonyja, pišmieŭniki

i paety vychodzili z biełarusau katalikoŭ (unijataŭ i łacinnikaŭ), ale, što z ich tak-ža pachodzili i hramadzka-palityčnyja, revalucyjnyja dziejačy, jak Kalinoŭski, jaki miž inšym zaklikaŭ biełaruski narod da „svajej unijackaj viery“. Treba tak-ža adciemić, što ŭsia jaho revalucyjnaść aviejena relihijnym pačućciom, relihijnym prakanaŭniem, što paŭstaŭnie — heta spraviadlivaja i Božaja sprava.

I tak pašla zaniapadu našaha pryjšlo adradžeŭnie. Pryjšlo jano špiarša i pradusim ad henaha navukovaha ramantyzmu, na čale jakoha stajali ŭspomnienyja vučonyja unijaty biełarusy.

Adradžency hetyja nie dakazvali, što Biełarus — heta polskaja kraina — jany dakazvali, čym jana jość sapraŭdy. Roznaść ich pahładaŭ ad polskich vidacca jasna i praca ich navukovaja vykazuje nia polskuju spravu, ale biełaruskuju, krajovuju, robiačy heta, pieŭniež, zhodna z ducham svajho času, jašče padšviedama.

Vobak hetych pieršych našych adradžeŭcaŭ z unijataŭ, z natury psiholohijaj svajej stajaŭšych bližej da narodu, pajavilisia henyja, „čystaj kryvi“ ramantyki, ramantyki litaraturnyja — z biełarusau łacinnikaŭ. Ŭ hetych, u łacinnikaŭ, užo spatykajem

Litva na pačatku 1938 h.

Litoŭskaja adnadnioŭka „Musu Dienos“ (6.1.38) pad uspomnienym zahałoŭkam padaje nastupnaje:

... — Haspadarskaje pałažeńnie Litvy całkom pamysnaje. Asabliva dobra raźvivajecca razbudova i sialanskaja haspadarka. Na dob-raj tak-ža darozie promysl i handal: ušciaž spatykajuca novyja fabryki i pracoŭni, u jakich rabotniki pracujuć u dźvie źmieny.

Finansavyja spravy na pač. 1938 h. tak-ža dajuć nadzieju viedyć, što ahulnaje pałažeńnie kraju maje ušciaž palapšacca. Sioleta dziaŭžaŭny budžet pavialičany na 13 milionaŭ litaŭ i ŭvieš ustaleny na 340 milionaŭ litaŭ.

U sioletnim hodzie budzie tak-ža źviernuta ŭvaha i na **socyjalnyja abiašpiačeńni**. Pryhataŭlajuca zakony, pavodle jakich usie rabotniki i ziemlaroby atrymajuć lekarskaju pomač, aprača hetaha buduć davacca hrašovyja zapamohi, utraciŭšym zdaroŭje i sastreŭšym ludźiam pracy. Na hetu nietu ŭrad praznačyŭ 10 milionaŭ litaŭ. Aprača hetaha, dzieła baracby z biezraboćciem, samaŭrady praznačyli bolš troch milionaŭ litaŭ. Jošć tak-ža nadzieja, što sioleta ŭ Litvie zapatrebavańnie pracoŭnych ruk budzie bolšaje, bo buduć pravodzicca novyja čyhunki, budavacca masty i h.d.

U zahraničnaja palitycy budzie pravodzicca i dalej taja samaja linija — kirunku supracoŭnictva dzieła ŭtrymańnia ahulnaha supakou. Litva i dalej budzie pad-

Na biełaruski šlach.

Naša vioska *Doŭbi Łoŭ, Bielnickaj ģminy, Maladečanskaha pav.* Składajecca jana z abšaru: 7-mi valok ziemli haspadarskaj, 3-ch panskaj, jakuju kupiŭ jašće prad vajnoj Bielarus i 3-ch dziesiacin ziemli batrackaj. Damoŭ usich 38, nasielnictva — 170 duš. U nas usie pravastaŭnyja Bielarusy, bolšašć šviedamyja. Niekatoryja dzieła niašviedamašć ličać siabie „ruskimi“, ale i tyja pavoli pierachoziać na šlach biełaruski.

Uł. Baranoŭski.

trymlivać Lihu Narodaŭ, a tak-ža raźvivać svoj sajuz z Łatvijaj i Estonijaj.

Kulturnaje žyćcio ŭ Litvie tak-ža robić vialikija postupy. Dokazam hetaha škoły, arhanizacyi i ŭstanovy navukovyja i mastackija.

Niamała tak-ža ŭvahi ŭ Litvie zvaročvajecca i na fizyčnaje ŭžadavańnie ludziej. Dzieła hetaha spartovyja arhanizacyi majuć roznaaha rodu padtrymańnie. Sioleta ŭ Koŭnie adbudzieccea litoŭskaja ŭsienarodnaja spartovaja olimpijada... —

Sav.

Nie dachodzie „Chr. D.“

Iškałdź, Baranavickaha pav. Maju vialikuju biadu. Nie dachodzie da mianie „Chr. D.“ Dziejecca heta dzieła roznych pryčyn. Što rabić — sam nia znaju! Ja nia ŭ sile z hetym barocca, a svajo rodnaje pačytać duža chočacca! Nu, na ŭsio jošć sposaby. Jak nia svoj numar hazety, dyk druhoha, ale zdabyvaju. Dumaju adnak zrabić usio ad mianie za-ležnaje, kab „Chr. D.“ atrymlivać asabista.

Pałanecki.

Kab čašćiej vychodziła „Chr. D.“!

Mikucavičy kala Snova, Niašvieskaha pav. „Chr. D.“ u nas čytajuć duža achvotna. Viedama, šmat pieraškod majem, ale ničoha. Čym bolšyja pieraškody, tym bolš starajemsia zdabyvać i čytać svajo rodnaje biełaruskaje slova. My tut duža rady, što „Chr. D.“ vychodzić try razy ŭ miesiac; by-ło-b nadta-ž pažadana, kab jana vychodziła štotydnia!

I. Š.

Prabudžajemsia.

Šantary, Parjienaŭskaj ģminy, Duniłavicki pav. U nas jašće ŭ mnogich pakutuje „polskaja“

padchod palityčny polski. I zrazumiela. Šlachta łacinskaha abrađu zžyłasia z Polščaj. Rasieja tymčasam naciskała na Bielarus i treba było zaniać stanovišča adpaviednaje — treba było dumajučamu čalavieku pradusim adkazać — što heta za kraj, rasiejski jon, ci nie? Narodnicki ramantyzm, dakazvaŭ, što nie Rasieja. A što-ż? Dla niekatorych raz nie Rasieja, dyk Polšč, jak dla Rypinskaha, a dla druhich — niešta bolš-mienš samavitaje, jak dla čečata, što bačym asabliva z jaho filolohičnych razvažańniaŭ u pradmovie da „Piosnki wieśniacze“ 1846.¹⁾ Ahułam-ža, nasuproč pryniataha ŭ našaj litaratury pahladu, musim skazać, što biełaruskaja asobnašć, choć jašće tak-ža niašviedama, vyražniej vystupaje

1) „По словам А. Рypинскаго „nasza polszczyzna w ich (u biełarusau — груп. аўтара) ustach jak po grudzie idzie“; другіе пісателі не находілі ў народным языкѣ особой близости къ польскому, но не хотѣли признать и его родства съ русскимъ языкомъ (или преднамѣренно его замалчивали). а видели въ немъ прямого потомка рѣчи одного изъ славянскихъ племенъ, жившихъ когда-то на территории теперешней Бѣлоруссіи, забывая, что эти племена были русскія. Особенно нравилось называть его языкомъ „кривичскимъ“, „кривичанскимъ“, по имени Кривичей, вмѣстѣ съ другими племенами вошедшихъ въ составъ Белорусской народности“... Карскій, III, 3; 33.

ŭ ramantykau unijackich, jak u łacinskich. Adnak, pačaŭšy ad henych, jana z peŭnymi adchileńniami raźvivalasia praz hetych druhich, pahłybłatasia tak-ža i biełarusami ramantykami i vučonymi z boku rasiejskaj orjentacyi i ŭrešćie, pry pomačy ŭsiož zachodnikaŭ, vylitasia ŭ siańniešniuju šviedamuju nacyanalnuju formu.

Voš-ža bačym, što bolš-mienš praz paŭvieku žyćcia Bielarusi pad Rasiejaj, heta znača — da 40—50-ych hadoŭ minułaha stahodździa, cikaviacca jej i abudžajuć samastojnickija dumki -- heta Bielarusy chryścijanskaj kultury hreka-slavianskaha (unijaty) i łacinskaha abrađu. U hady-ž 40—50-ya i paźniejšyja, pašla pieršaha (1830) i druhoha (1863) polskaha paŭstańnia, ażyŭlajecca zacikaŭleńnie Bielarusiaj i z boku Rasiei, a razam z hetym i z boku Bielarusau pravastaŭnych. Adnak vyniki hetaha zacikaŭleńnia, choć majuć svajo značeńnie ŭ našym adradžańni, byli miernyja i nikoli nia to što nie pieravyšali vynikaŭ pracy Bielarusau zachodnikaŭ, ale navat nikoli im nie daraŭniali. Dalej raźvivać biełaruskaju dumku i daviešci jaje da sučasnaaha šviedamaaha stanu, było sudžana, jak ubačym niżej, tak-ža biełarusam łacinnikam.

„ruskaja“ viera. Šmat jašče ciomnych. Ale i švidamašć bielaruskaja pašyrajecca. Fakt hety — heta nadzieja na lepšaje i šviatlejšaje žyćcio.

B. L.

švidamašć bielaruskaja jošć značnaja.

Kleck kala Niašvieža. U nas tut biada najbolšaja ū tym, što mała majem bielaruskich knižak i hazet, jakich ludzi duža pažadajuć i, zdabyušy, z vialikaj radaščijaj čytajuć. Švidamašć bielaruskaja ū nas jošć značnaja, choć jana časta chavajecca, asabliva prad čužymi i prad roznyimi ūladami.

M. L.

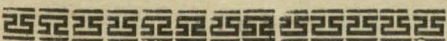
Narodny Žjezd „UNDO.“

U minulym tydni — 4 i 5 h.m. adbyšsia ū Lvovie VI čarhovy žjezd „Ukrainskaha Narodna-Demokratyčnaha Objednańnia“ (U.N. D.O.), jaki vyklikaŭ niabyvała vialikaje zacikaŭleńnie, jak z ukrainskaha boku, taksama i z boku polskaha.

Na hety Žjezd prybyło 217 delehataŭ z 59 pavietau. Na žjezdzie pasoł Mudryj pračytaŭ palityčny referat, u jakim prastaviŭ palityku UNDO za apošnja 6 hadoŭ i taktyčnyja źmieny hetaj palityki ū apošnich 2-ch hadoch, što ahułna nazyvajecca normalizacyjaj.

Žjezd, prasluchaŭšy hety palityčny referat — spravazdaču, pašla doŭhaj, zaŭziataj i račovaj dyskusii pryniaŭ vialikaha nacyjanalna-palityčnaha značeńnia pastanovy.

Žjezd UNDO miž inšym šćviardžaje, „što sučasnaje pałažeńnie ukrainskaha narodu na ūsich jaho ziemiach velmi ciažkoje“ i što adnosna „normalizacyi“ nakazvaje zavastryć taktyku

Ahułny Schod T-va

„Bieł. Kat. Vydaviectva“

adbudziecca 20.II.38. ū Vilni

Zavalnaja 1—2, a hadz. 17

Paradak dnia:

1, Spravazdača ūradu, 2, Vybar novaha ūradu i 3, biahučyja sprawy (§§ 19, 21 i 22 statutu).

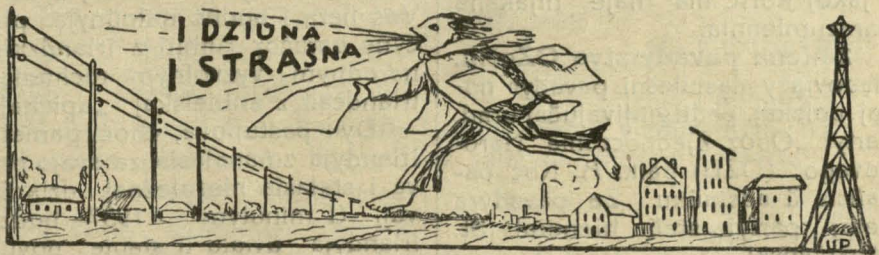
Urad T—va

Vilnia 20.I.38.

Spynieńnie Bielaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu ū Vilni i revizii ū bielaruskich redakcyjach i ūstanovach.

15.I.1938 h. Starasta m. Vilni spyniŭ dziejnašć Bielaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu. U tym-ža dniu ad 13 da 16 hadziny była praviedziena revizija ū pamieškańni na Zavalnaj 1: u Bielaruskim Nac. Kamitecie, u red. J. Paźniaka, u redakcyjach: „Chryścijanskaja Dumka“, „Samapomač“, „Šlach Moładzi“, „Kałošsie“, „Viadomości Białoruskie“, Drukarni im. Skaryny i ū Bieł. Kniharni „Pahonia“. U tym-ža časie adbyvalisia revizii ū redakcyjach „Letapisu“, „Bieł. Borci“, u siabroŭ red. kalehijaŭ hetych časapisaŭ, hram. Ryhora Syrmy i Mikałaja Manceviča. Akramia taho ad hadz. 14 da 21 była зробlena dakładnaja revizija ū pamieškańni staršyni Bielaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu inž. A. Klimoviča, . Pry revizii zabrany niekatoryja rukapisy, pišmy i druk, a ū inž. Ad. Klimoviča zabrana tak-ža pryvatnaja mašynka da pisańnia — mały «Remington».

Byŭ paet vialikaj słavy:

Ū Parnas laziŭ z školnaj lavy.

Jon ciapier, pavodle mody,

Na češć Bački pisaŭ ody:

„O, Tavaryš-Stalin-boh! —

Tvaja słava, jak piroh...“

„Boh-piroh. . buržujska slova,

Dreń! — saŭsim nie pastupova.“

Staŭ paet naš sumniavacca:

„Treba, kaža, pastaracca!“

Piša: „Stalin — sonca viečna...“

„Nie, i heta niebiašpiečna! —

Što padumajuć ū Rev-presie?

Bo u nas, jak ū ciomnym lesie,

Ci nahoj za pień začepiš,

Abo ū dreva łobam ūlepiš...“

Piša dalej, znoŭ kasuje,

A ūsio-ž oda nie pasuje!

Heta-ž oda — pa zakazie:

Paet z skury ūžo vylazie —

Kruhlu nočku Muzu moryć —

Roznych siem prajektaŭ tvoryć —

K čortu ūsie! Jak ū vočy myła,

Jak-by muchi u čarniła,

Lezuć ū dumku rozny „drani“,

Ū piaro lezuć paraŭnańni,

Za katory, jak padciahnuć —

Hadkoŭ z dziesiac budzieš sma-

[hnuć!..

Hrazoj, stracham paet struty,

Ū kancy horkaje minuty,

Ū fantazii haračaj

Napisaŭ rukoj dryžačaj:

„Stalin-Bačka — Ty—Vialikil

Ū Rasiei novaj-dzikaj,

Miž Uzbekaŭ i Tatarau,

Stašsia hroznym Praletaram.

Ty, staroje ū puch padraŭšy,

Ty, paradak ūvieš złamaušy,

Skasavaušy praŭdu j nieba,

Stvaryŭ raj, choć i biaz chleba...“

Paet zaŭtra ū Ge-Pe-U

Spuściŭ bujnu hałavu:

Jak na spoviedzi pryznašsia,

Što „buržujam... sam... pra-

[dašsia...“

Paet — „zdradnik ū kamuniźmie,

Zamiašany u trackiźmie“ —

Byŭ całkom źlikvidavany;

Łaskut ody byŭ parvany...“

Japon precca u Kitai —

Zabraŭ Nankin — dalej, dalej!

A kruhom, jak šumna mora,

Ūvieš Kitaj kipić, havora.

Japon nosam štoš kivaje

I ab zhadu ūžo pytaje.

Čan-Kaj-šek na tyja žarty —

„Pakaży mnie, kaža, karty!“

A Japon jamu šmiajecca:

„Treba prašci, jak pradzieccal

Kitaj trupami zasieju,

A tahdy pajdu ū Rasieju...“

A u Francyi, — kłapoty:

Adny laziac biez raboty,

A druhija, choć i majuć,

Sabie łyndy abivajuć.

Blum naleva pastku stave —

Myšej lović na vystavie.

Lavon Vietrahon

Z palityki

Z Polšcy.

Z Sojmu i Senatu. Pašla kadnaha pieraryvu pasiedzańni Sojmu i Senatu pačalisia; sojmavyja komisii razhladajuć dziaŕžaŭny budžet i űradavyja prajekty zakonaŭ. U vajskej komisii paŭ stała nieparazumieńnie niekalkich siabroŭ z staršynioj hien. Źelihoŭskim z pryčyny jaho krytyki premjera hien. Słavoj-Skłačkoŭskaha.

Ekspoze min. zahraničnych spraŭ pałk. Beka, wykazanaje ű sojmavaj komisii zahraničnych spraŭ, vyjaŭlaje, što nadzvyčajnych palityčnych spraŭ u polskaj zahraničnaj palitycy ű min. hodzie nia było i, što na darozie parazumieńnia dziela lepšaha supracoińctva z nadbałtyckimi dziaŕžavami staić na pieraškodzie Litva, z jakoj Polšč nia maje nijakaha parazumieńnia.

Źmiena pavadyrstva OZoNu. Nadoviačy dasiulešni pavadyr novaj polskaj, padtrymlivajučaj urad, partyi „Obóz Zjednoczenia Narodowego“ (OZN) pałk. A. Koc padaŭsia ű adstaŭku. Za pavadyra hetaj partyi staŭ hienerał St. Skvarčyński.

Z šyrokaŭa švietu.

Antysemiticki űrad u Rumynii. Pašla apošnich vybaraŭ, jakija adbylisia min. vosieniaj, u Rumynii dajšli da űlady nacyjanalisty. Nacyjanalistyčny űrad uvažaje najhałaŭniejšym svaim zadańniem baračbu z Źydami; pastanaviŭ užo vysialić z Rumynii űsich Źydoŭ, što tam pasialilisia pašla 1919 h.

Pasiedzańnie Savieckaha parlamantu. Pieršaje pasiedzańnie Savieckaha parlamantu adbyłošia 12 h. m. Cikava adznačyć, što ű jom susim niama razychoďžańniaŭ pahladaŭ — usie pašly adnadumcy, usio prymajuć adnahalosna i űsie z zachopleńniem chvalać Stalina. Slovam, parlamant—karykatura.

Z frontaŭ vajny. Ciapierašniaja vajna na Dalokim űschodzie „nie aficyjalnaja,“ bo jašče nie abjaŭlena ani Japonijaj Kitaju, ani Kitajem. Ab hetym niadaŭna naradžałasia japonskaja carskaja ra-

da i byccam ciapier vajna maje być abjaŭlenaj. U sapraŭdn-šci japoncy űsio dalej zajmajuć kitajskija pravincyi i imknucca da zavajavańnia „Azii dla azijataŭ,“ kab samoj kiravać hetaj vializarnaj čašcinaj švietu.

U Hišpanii časami paŭstan- cam—fašystam nie űdajecca: Respublikanskaja armija akrepla i pieramožna adbivajecca ad paŭstancaŭ.

Irlandzkaja dziaŕžava. Z boku Bielarusau zdaŭna isnuje zrazumielaja sympatyja da Irlandzka- ha narodu, jaki cełyja stahodździ zmahaŭsia za svajo prava, za svajo isnavańnie.

Hieohrafičnaje pałažeńnie Ir- landyi stvaraje takuju palityku ű silnaj Anhlii, što apošniaja dziela svaich asabistych intaresau nia choča vypuścić Irlandcaŭ z pad svajej apieki. Hetaja-ž „apieka“ Irlandcam byla zahrozaj žyćcia. Voš heta i buduć hałoŭnyja pryčyny baračby Anhlii z irlandzkim narodnym vyzvolnym rucham, a Irlandcaŭ z anhielskaj „apiekaŭ.“

Dyk pastupova, choć pamału, Irlandyja zmahałasia za svajo prava i stalasia niezaležnaj dziaŕža- vaj. U minulym — 1937 hodzie Irlandyja űviała ű siabie novuju Kanstytucyju, jakoj akančalna ab- viaščajecca niezaležnaj ad Anhlii dziaŕžavaj; dasiul Irlandyja byla padparadkavana, jak kraina Do- minijaŭ, Anhlii.

Irlandyja pryniała ład republi- kanski. Na čale Republiki staić prezident, jaki z uradam kiruje dziaŕžavaj na padstavie dziaŕžaŭ- naj kanstytucyji.

Čhto vysłaŭ nam hrošy, a „Chryščijanskaj Dumki“ nie atrym- livaje, ci atrymlivaje nieakuratna, toj zamiest tracicca na listy ű redakcyju, niachaj złoža na svajej poście tak zvanuju „reklamacyju“, jakaja ničoŭa nie kaštuje i vyhla- daje hetak:

Na adnym baku kavalačka papiery pišycca űviersie „Rekla- macja gazetowa“ i nižej adras našaj redakcyi, a na druhim baku tolki hetak:

Nie atrymaŭ № . . . (tut pa- dačkatory numer) „Chr. Dumki“ i dać svoj adras. Bołš ničoŭa pi- sać niamožna.

Wilenskaja chronika.

Revizija ű T-via „Rytas“. Jak pisa- la litoŭskaja presa, 12.1 pradstaŭniki Vi- lenskaha Starastva revidavali centralny űrad litoŭskaha prašvietnaha T-va „Ry- tas“. Vyniki revizii dahetul naviედamyja.

Vidunas, litoŭski dziajač i pišmień- nik, jaki stała prabyvaje ű Klajpedzie, jak pisali polskija hazety, maje advieđać Vilniu i Varšavu.

Pikiety. Polskija nacyjanalisty staviać straž (pikiety) pry žydoŭskich skłapoch i nie dapuskajuć chryščijan u žydoŭ kup- lać. Źydy prosiać u űladaŭ abarony.

„Musu Kelias“ — litoŭskaja adna- dnoŭka — byla skanfiskavana. Pa kan- fiskacie pad tym-ža nazovom vyjšla ad- nadnoŭka druhim vydańniem.

Hram. K. Stašys apraŭdany. U sva- im čase hram. K. Stašysa byŭ zasudziŭ- šy Sud u Gdyni za znajdzieny ű jaho medal. űrešcie sprava heta apynulasia ű Apelacyjnym Sudzie ű Paznani, dzie hram. K. Stašysa apraŭdali.

Paštovaja skrynka.

S. M. Dumali papraivć, ale ničoŭa nia vyjšla.

J. Š. Dziakujem, karystajem, pišy- cie čašciej.

B. L. Ad pačatkaŭ treba začynać i ničem nia treba pałochacca.

M. L. Što mahli, — zrabili; pastaraj- ciesa i Vy tak-ža!

ű. B. űsio zrabili, jak Vy pisali. Pracujecie vytryvala i razvažal!

I. P. Jasna, što treba barocca. Skła- dajcie reklamacyju, a kali i heta nie pa- mahaje ničoŭa, dyk pišyćcie da nas.

Z. V. Atrymali, nie skarystajem, bo nia viedajem, čaho Vy chočacie.

V. B. Vyšlem usio, jak prasili; ka- lendary treba byŭo vypisvać raniej!

M. B. Vierš da droku nie padcho- dzić.

ű. C. Źviarnieciesa da advakata, my Vam paradzić nia možam ničoŭa.

A. B. Vy tak niavyrazna napisali ad- rasy, što nia viedajem, ci budzie z ich jaki tołk.

Na „Chr. D.“ prystali:

I. A. — 1.20, B. Br. — 2.50, J. Dr. — 0.60, J. Z. 1.20, a. J. B. — 10.00, A. P. — 0.60, J. M. — 3.00, J. J. — 0.60, ű. Urb. — 1.50, H. Ź. — 3.00, J. K. — 1.20, A. Ł. — 1.20, B. K. — 12.00, Z. C. — 7.00, A. K. — 5.00, Ks. N. N. — 50.00.

(d. b.)

Ź a r t y

F a l š.

— Vy majecie valasy, a ű pašparcie vyrazna „lysy“. Znača, pašpart falšyvy. Nie, heta valasy falšyvyja.

*

— Ach, jak ja chacieŭ-by, kab vaj- nu vyjhrali kitajcy!

— Čto-b hetaha nie chacieŭ?

— A japoncy.

„Chr. Dumka“ vychodzić: 10, 20 i 30 kožnaha miesiaca.

Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numeru — 10 hrašoŭ. Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Adkazny redaktor V. JERMALKOVIČ

Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.